

อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

SCENARIO OF LEARNING SPACE FOR ENHANCING SELF-DEVELOPMENT OF NON-FORMAL AND INFORMAL TEACHERS

ประพิมพ์ อัดตะนันท์¹, วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา²

และ สมบัติ สุวรรณพิทักษ์³

Prapim Attanandana¹, Worarat Pathumcharoenwattana²

Sombat Suwanpitak³

Received 19 พ.ย 2562 & Retrieved 20 พ.ย 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการ ด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.) 2) เพื่อฉายอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูกศน. และ 3) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูกศน. ศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการกับครูกศน. จำนวน 2,145 คน ด้วยแบบสอบถาม นำผลที่ได้ไปสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญ 18 ท่าน แล้วสรุปผลที่ได้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันคำตอบ 2 ครั้ง ตามกระบวนการวิจัย EDFR จึงได้อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้แล้วนำเสนอกับครูกศน. ทั้งหมด 18 คน ด้วยการจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย เพื่อสรุปความเป็นไปได้ของอนาคตภาพพื้นที่การเรียนรู้

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจุบันไม่มีพื้นที่การเรียนรู้เฉพาะครูกศน. พื้นที่อื่นที่มีอยู่ก็ไม่ตรงกับความต้องการเรียนรู้ของครูกศน. ครูกศน. จึงต้องการให้มีพื้นที่ทางกายภาพไว้ทำกิจกรรมและพื้นที่เสมือนไว้รวบรวมชิ้นงานของครูกศน. ทั่วประเทศ 2) ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า พื้นที่การเรียนรู้สมควรมีเพื่อส่งเสริมให้ครูกศน. พัฒนาตนเองตามอัธยาศัย เป็นได้ทั้งพื้นที่แบบกายภาพและแบบเสมือน ต้องมีความดึงดูด ความปลอดภัย สบายใจ ยืดหยุ่น สะดวกสบาย รองรับการใช้งานที่หลากหลาย สนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศ ต้องสร้างความเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกันและมีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองหลากหลาย จะทำให้พื้นที่การเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูกศน. ได้เต็มที่ 3) ครูกศน. คาดว่า พื้นที่การเรียนรู้นี้จะได้รับความสนใจจากครูกศน. อย่างยิ่งเพราะครูกศน. ต้องการพื้นที่ที่สร้างขึ้นเพื่อครูกศน. ในลักษณะนี้มานานแล้ว

คำสำคัญ: พื้นที่การเรียนรู้, การพัฒนาตนเอง, ครูกศน.

---

¹ สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Department of Non-Formal Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University
prapim.a@gmail.com, 092-692-9994

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study state, problems, and needs of learning space for self-development of Non-Formal education and Informal education teachers, 2) to represent the scenario of learning space for self-development of Non-Formal education and Informal education teachers, and 3) to study the possibility of the scenario of learning space for self-development of Non-Formal education and Informal education teachers. The sample group included 2,145 teachers in Non-formal Education and Informal education using the scale questionnaire. The result was applied in the interview with 18 experts to find the conclusion and to ask them to confirm the answers twice in accordance with the EDFR process. In consequence, it resulted in the scenario of learning space for self-development of Non-formal education and Informal education teachers. After that, organized the focus group for 18 Non-Formal education and Informal education teachers to find the possibility of the scenario of learning space for self-development of Non-Formal education and Informal education teachers.

According to the research, the findings are 1) presently, there is no learning space for these teachers (Non-Formal education and Informal education teachers) and the other spaces do not respond their demand for learning. Therefore, they need the physical learning space for organizing the activities and the virtual learning space to collect their teaching and learning resources. 2) The experts suggested that the learning space should encourage them to develop themselves independently and they could be physical learning space and virtual learning space that contains these traits: attention, safety, comfort, flexibility, multi-uses technology support, sense of belonging, and providing several learning and development activities. 3) Non-Formal education and Informal education teachers expect that this learning space would gain a lot of attention from Non-Formal education and Informal education teachers as they need this type of space for a long time.

Keywords: Learning Space, Self-Development, Non-Formal and Informal Teachers

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทุกประเทศทั่วโลกได้ให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น การศึกษาที่สามารถผลิตคนที่มีคุณภาพเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้ โดยมี ครู เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเรามีความเชื่อว่า คุณภาพของการศึกษาจะไม่สามารถสูงไปกว่าคุณภาพของครูได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ซึ่งสอดคล้องกันกับ เอกสารโครงการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ผู้เรียน (พ.ศ. 2557-2560) กล่าวสรุปได้ว่า เป็นที่ยอมรับกันว่า ครู เป็นผู้ที่มีบทบาทและมีความสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาของประเทศ เพราะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดคุณภาพของคนในสังคม ทุกภาคส่วนจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูหรือปฏิรูปครูให้มีคุณภาพมาเป็นอันดับแรก(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูอย่างยิ่งยวดและมีความต้องการยกระดับการพัฒนาครูให้มีคุณภาพสูงขึ้นยิ่งๆขึ้นไป

การพัฒนาครูของประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเน้นการพัฒนาด้วยการใช้การศึกษานอกระบบในลักษณะของการจัดอบรมเพื่อพัฒนาครูเป็นหลัก กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวในเรื่องของการพัฒนาครูด้วยการอบรมไว้ว่า “แต่ปัญหาที่เราพบเกี่ยวกับพัฒนาครูทั้งประเทศไทยด้วยการอบรมคือ มักไม่ตรงความต้องการและปัญหาของครู อบรมแล้วไม่สามารถนำความรู้กลับไปใช้ในห้องเรียนได้ การพัฒนาครูยังขาดการวิเคราะห์ทิศทางร่วมกันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาประเด็นความต้องการที่แท้จริงที่ครูควรพัฒนาให้เจอ รวมไปถึงการกำหนดระยะเวลาอบรมครูที่ชัดเจนและไม่กระทบต่อชั่วโมงสอน ดังนั้นการพัฒนาครูไม่ควรยึดการอบรมเป็นหลักอย่างเดียว ควรส่งเสริมให้ครูประเมินตนเอง และพัฒนาตนเองอยู่เสมอเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการเรียนรู้และพัฒนาอยู่แล้ว ส่งเสริมครูให้เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ให้ครูไม่ยึดแต่ความรู้ในตำรา ต้องหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้อื่นๆเพื่อพัฒนาตนเองเสมอ เช่น จากครูต้นแบบ ครูพี่เลี้ยง ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ ครูผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เห็นแบบอย่างที่ดีที่หลากหลายที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกันเอง รวมไปถึงพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ของครูให้หลากหลาย เช่น จัดตั้งศูนย์รวมนวัตกรรม สื่อการสอนหรือเทคนิคการสอน หากรวมตัวกันได้สร้างเป็นเครือข่ายรวมครูเก่งและครูธรรมดาให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซักถาม ได้มีโอกาสเรียนรู้จากกันและกัน เป็นต้น(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) แต่ในปัจจุบันแหล่งการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูตามอัธยาศัยนั้นยังไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย แหล่งการเรียนรู้มีจำนวนมากแต่สำหรับประชาชนทั่วไป สำหรับเยาวชน แต่ไม่ใช่สำหรับครูเพื่อเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน และไม่ได้เป็นที่ที่รวบรวมความรู้เฉพาะของครูไทย

การเรียนรู้และพัฒนาตนเองของครูที่มาจากความต้องการเรียนรู้ของตัวเองนั้น สังคมนั้นๆจะต้องมีแหล่งการเรียนรู้หรือพื้นที่การเรียนรู้เพื่อรองรับการค้นคว้า ขวนขวาย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเพื่อนครูตามที่กล่าวมาข้างต้นอย่างเพียงพอ การพัฒนาตนเองตามอัธยาศัยของครูตามที่กล่าวมาข้างต้น จะต้องอาศัยทั้งการรวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับครูให้เป็นระบบ จัดสรรวาระโอกาสให้ครูได้เห็นแบบอย่างเพื่อนครูที่ดี รวมถึงครูได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนครูด้วยกันอย่างเป็นธรรมชาติ กระบวนการส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูลักษณะนี้ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาตนเองที่กล่าวไว้ว่า สิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาตนเองคือ แรงบันดาลใจ การที่บุคคลได้พบกับประสบการณ์ที่ดึงดูดความสนใจเขา เช่น การได้เห็นแบบอย่างที่ดี ประสบความสำเร็จ รวมถึงสภาพแวดล้อมอื่นๆ เช่น ข้อความ ตัวบุคคล รูปภาพ ล้วนก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองได้ทั้งสิ้น (Thum, 2012) สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการสังเกตและเลียนแบบ (Observational Learning or Modeling) ของทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory) ของ Bandura ว่า มนุษย์นั้นมีวิธีการเรียนรู้ผ่านการสังเกตหรือการเลียนแบบสิ่งแวดล้อมที่ตนเองปฏิสัมพันธ์ตลอดเวลา สิ่งแวดล้อมในที่นี้คือ ตัวแบบที่เป็นคนหรือสื่อ เช่น รูปภาพ ข้อความ อยู่ตลอดเวลาทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว บุคคลเลือกสังเกตหรือ

เลียนแบบเมื่อพิจารณาพบว่าสิ่งนี้เหมาะสมกับตนเองหรืออยากจะได้ผลลัพธ์เหมือนตัวแบบ (Model) ยิ่งถ้าตัวแบบที่เป็นคนมีคุณลักษณะที่ดึงดูดกลุ่มเป้าหมายมากเช่น เพศเดียวกัน อาชีพเดียวกัน ปัญหาคล้ายกัน ตัวแบบได้รับรางวัล ได้รับการนับถือ ประสบความสำเร็จมาก ก็จะทำให้บุคคลนั้นๆเกิดแรงขับที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองหรือพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นอย่างตัวแบบที่ตนต้องการ (Bandura, 1977) และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่การเรียนรู้ที่กล่าวว่า วิธีการเรียนรู้ของมนุษย์เราจะเปลี่ยนไปเพราะที่อยู่ของความรู้เปลี่ยนไป คือ ปัจจุบันความรู้อยู่ในอากาศ หรือ อินเทอร์เน็ต และความรู้อยู่ในตัวบุคคล จากนั้นไป การเข้าถึงความรู้เพื่อเรียนรู้และพัฒนาตนเองต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงความรู้ และอาศัยพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้คนมาพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากกัน และกัน พื้นที่ใดที่สามารถให้เข้าถึงความรู้ทั้งสองแบบได้ จะเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาด้านตนเองที่สำคัญในอนาคต (Beichner, 2014)

ดังนั้นการจะส่งเสริมให้ครูเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องได้นั้น ประเทศไทยจะต้องพัฒนาพื้นที่ที่รองรับความต้องการในการเรียนรู้และพัฒนาด้านตนเองขึ้นสำหรับครูก่อน พื้นที่ที่รวบรวมความรู้ของครูให้เป็นระบบ คล้ายคลังประสบการณ์วิชาชีพครู และยังเป็นพื้นที่ที่ที่ครูมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านตนเองของครู แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ปัจจุบันในประเทศไทยที่อยู่ระหว่างการปฏิรูปการศึกษาครูในระบบโรงเรียน ดร.สิริกร มณีรินทร์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ได้กล่าวว่า งานวิจัยนี้ควรศึกษากับครูที่มีระบบการจัดการที่นิ่งแล้ว คือกลุ่มครูการศึกษาอิสระ ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือ ครูเอกชน. มากกว่าครูในระบบโรงเรียน เพราะครูในระบบกำลังเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการค่อนข้างมาก ควรรอให้พื้นที่ช่วงปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยก่อน (สิริกร มณีรินทร์, 2559) จึงทำให้งานวิจัยฉบับนี้ศึกษา อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านตนเองของครูการศึกษาอิสระระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยก็มีความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับครูเอกชน.ให้เกิดขึ้นและต้องการเพิ่มโอกาสให้ครูเอกชน.ได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อนครูเอกชน.ด้วยกันมากกว่านี้ สำนักงานกศน.กล่าวว่า หากต้องการให้ครูเอกชน.มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะต้องพัฒนารูปแบบและกระบวนการพัฒนาครูเอกชน.ที่ทันสมัยหลากหลาย ต้องมีแหล่งความรู้สำหรับครูอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในพื้นที่ตนเอง จัดแสดงนวัตกรรมของแต่ละพื้นที่ หรือในพื้นที่เดียวกันเอง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2559) สอดคล้องกับ ดร. จรวยพร ธรณินทร์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ได้เคยกล่าวไว้ว่า บุคลากรของ กศน.นั้นมีความน้อยมากเมื่อเทียบกับประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ภาระงานค่อนข้างมากและกดดัน อัตราการเข้าออกของบุคลากรจึงมีมากตาม การทำงานในพื้นที่นั้นๆก็ไม่ต่อเนื่อง ครูเอกชน.ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิครู ดังนั้นการแลกเปลี่ยนพูดคุย รุ่นพี่สอนรุ่นน้อง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เทคนิคและวิธีการ จะทำให้ความรู้ระหว่างครูเอกชน.ไหลเชื่อมกัน จะช่วยครูเอกชน.ได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญต้องสนับสนุนให้ครูเอกชน.เข้าถึงข้อมูลความรู้ใหม่ๆ เข้าถึงความรู้ที่ครูเอกชน.จะต้องรู้เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่สอนของตนเองได้เต็มประสิทธิภาพมากขึ้น (จรวยพร ธรณินทร์, 2550) จากข้อความข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับครูเอกชน.เองก็เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาครูเอกชน.พยายามผลักดันให้ครูเอกชน.เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เห็นความสำคัญของการพัฒนาแหล่งความรู้ของครูเอกชน.ให้มีเพียงพอ และเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูเอกชน.ด้วยกันเอง โดยต้องการสนับสนุนให้ครูเอกชน.แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเองให้มากขึ้นเช่นกัน

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการของครูเอกชน.ที่มีต่อพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านตนเอง ศึกษาอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านตนเองของครูเอกชน. และศึกษาความเป็น

ไปได้ของอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคน. โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าจะเกิดรูปแบบการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูในประเทศไทยขึ้น อันจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่งในการพัฒนาครูไทยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการ ด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เพื่อฉายอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

บททวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้

Chism (2006) พื้นที่การเรียนรู้ได้เปลี่ยนไปเพราะความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในห้องเรียน การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการทำงานร่วมกัน จากการสนทนาแลกเปลี่ยนกัน การเรียนรู้จะต้องทำในห้องเงียบและกำจัดสิ่งนี้อาจจะรบกวนสมาธิและความสนใจออกให้หมด เมื่อความเชื่อเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปพื้นที่ที่สร้างขึ้นจากความเชื่อนี้จึงเปลี่ยนไปเช่นกัน พื้นที่การเรียนรู้ที่เห็นในปัจจุบันจึงเกิดขึ้น พื้นที่นั่งมีทั้งเดี่ยวและกลุ่มเล็กกลุ่มย่อย มีพื้นที่เพื่อให้อาจารย์ส่งเสริมจากครูสอนเสริม (Tutoring) ผู้เชี่ยวชาญ หรือครูมากขึ้น โตะมีพื้นที่ให้วางอุปกรณ์การเรียนต่างๆมากขึ้นเช่นมือถือ คอมพิวเตอร์ ที่วางอุปกรณ์เพื่ออ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) อุปกรณ์สารสนเทศประกอบหลากหลาย มีอุปกรณ์เพื่อทดลองทำ หรือจำลอง มีจอฉายภาพขนาดใหญ่ที่ใช้ร่วมกันได้ เป็นต้น

Chism (2006) หลักในการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้

1. ความยืดหยุ่น (Flexibility) พื้นที่ในการเรียนรู้นั้นจะต้องรองรับการเปลี่ยนจากการฟังบรรยายมาเป็นการทำงานกลุ่มได้และเปลี่ยนมาเป็นกิจกรรมศึกษาเรียนรู้เดี่ยวได้ การปรับเปลี่ยนไปมาเช่นนี้ทำได้รวดเร็วและอาจเปิดกว้างให้จัดเปลี่ยนปรับวางวิธีการวางเก้าอี้และโตะได้อย่างอิสระตามแต่ผู้เข้าใช้บริการ เช่น จัดเป็นวงกลม สามเหลี่ยมได้เช่นกัน เป็นต้น
2. สะดวกสบาย (Comfort) ความสะดวกสบายทำให้ผู้เข้าใช้งานอยู่ในพื้นที่การเรียนรู้ให้นานมากยิ่งขึ้น
3. การกระตุ้นประสาทสัมผัสการรับรู้ (Sensory Stimulation) การจัดและตกแต่งพื้นที่การเรียนรู้มีผลอย่างยิ่งต่อการดึงดูดให้ผู้เข้าใช้บริการมาใช้บริการ เช่น แสง สีพื้น สีกำแพง เก้าอี้ โตะที่มีรูปลักษณะที่แตกต่างกันไป อาจจะทำให้ห้องอบอุ่นเหมือนบ้าน น่านั่งเหมือนร้านกาแฟ เป็นต้น การปรับเปลี่ยนการตกแต่งที่กระตุ้นประสาทสัมผัสการรับรู้เช่นแสง สี สัมผัสเช่นนี้สามารถดึงดูดผู้ใช้งานให้เข้าใช้งานได้ทันที
4. เทคโนโลยีสารสนเทศ (Technology Support) มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวดเร็ว ฉับไว จะตอบสนองและดึงดูดผู้ใช้งานให้เข้ามาใช้บริการได้เป็นอย่างดี เทคโนโลยีไร้สาย ขยับเคลื่อนย้ายได้อิสระ ฉายภาพได้โดยไม่ต้องต่อสายหรือตามเจ้าหน้าที่ เลือกที่นั่ง ที่ฉายภาพ หรือจัดสถานที่ประชุมทำงานได้ด้วยตนเอง เป็นต้น
5. เน้นหลักการการไม่มีจุดรวมศูนย์ (Decenteredness) คือถ้าเปรียบพื้นที่การเรียนรู้เป็นห้องเรียน ก็จะ

ต้องไม่มีพื้นที่หน้าชั้นเรียนที่เด่นกว่าหลังห้องเรียน ทุกพื้นที่ในพื้นที่การเรียนรู้จะต้องสำคัญใกล้เคียงกัน พื้นที่ทางเด็กก็ยังคงสำคัญ สามารถเรียนรู้ได้ไม่ต่างกับพื้นที่ห้องประชุมสนทนากลุ่ม เป็นต้น

Dillion, Gilpin, Juliani, and other (2016) หลักการในการการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ที่สำคัญสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. สบายใจและปลอดภัย คือผู้เรียนหรือผู้ที่เข้ามาใช้บริการนั้นรู้สึกสบายใจและปลอดภัย เพราะเมื่อใดที่ผู้เรียนหรือผู้เข้าใช้บริการรู้สึกสบายใจการเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติที่สุด การเลือกอ่านหนังสือ การพูดคุย การแสดงความเห็น ฯลฯ จะปรากฏออกมาอย่างชัดเจนง่ายดาย ดังนั้นการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือพูดคุยกับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายของผู้ให้บริการว่าพื้นที่ลักษณะแบบใดที่เขาจะรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจ กล่าวที่จะพูดแสดงออกและเรียนรู้ หลักการนี้ใช้ได้กับทุกการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่การเรียนรู้สำหรับเด็กหรือผู้ใหญ่ สังเกตเด็กที่เรียนรู้โดยไม่มีครู ผู้ใหญ่เรียนรู้ในห้องของตนเอง อาจจะนั่งบนพื้น นอนบนพื้น ก็สามารถเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งนั้น

2. เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ขาดไม่ได้คือเทคโนโลยีเพื่อค้นหา และบริการที่รองรับการใช้เทคโนโลยี เช่น จุดจ่ายไฟที่มีจำนวนเพียงพอ อินเทอร์เน็ตที่รวดเร็วเพียงพอ เป็นต้น แม้การจัดให้ผู้เข้าใช้บริการสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ โดยเรื่องของเทคโนโลยีนั้นอาจจะเป็นอุปสรรคในหลายพื้นที่แต่ต้องยอมรับความเป็นจริงว่า ปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลต่างๆต้องเข้าถึงด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศแล้ว ดังนั้นการเรียนรู้ที่สำคัญที่ขาดไม่ได้คือการเข้าถึงข้อมูลด้วยเทคโนโลยีต่างๆจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่ไม่ควรละเลย

3. พื้นที่ออนไลน์ให้เรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน เนื่องด้วยการเข้าถึงข้อมูลของบุคคลในปัจจุบันเป็นการทำผ่านอินเทอร์เน็ต ดังนั้นการนำเอาผลงานของผู้เรียน อาทิเช่น บทความ บันทึกการเรียนรู้ ภาพเคลื่อนไหวที่บันทึกเอง เสียงที่บันทึกด้วยตนเองของผู้ใช้บริการ ฯลฯ รวมไปถึงพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็น พื้นที่ให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของผู้เรียนหรือผู้ให้บริการไว้ในพื้นที่เสมือน (Virtual Space) ทั้งหมดข้างต้นจะช่วยตอบสนองรูปแบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาร่วมออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (Community and Stakeholders) มาร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมพัฒนา ร่วมออกแบบ รวมทั้งร่วมชื่นชมความสำเร็จ และเข้าใช้งานได้เช่นกัน ก็เป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งของการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ การดึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาเพื่อช่วยดำเนินการดังกล่าวต้องไม่ไขมาประชุมเพื่อพูดเรื่องการลงทุน งบประมาณ แต่เป็นการร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันโดยอาจจัดตั้งเป็นคณะกรรมการมีตัวแทนแต่ละฝ่ายเป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง

ชญญ์ สรรค์ศิริชัย (2559) การพัฒนาตน เป็นความหมายเชิงจิตวิทยา หมายถึง การกระทำเพื่อการเจริญส่วนตน เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นด้านความมุ่งมั่นปรารถนาและค่านิยมอันเป็นพฤติกรรมภายใน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอกด้านการกระทำที่ดีเพื่อนำพาชีวิตสู่ความเจริญก้าวหน้า โดยการพัฒนานั้นพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์โดยมุ่งพัฒนาตนเองในทุกด้านไปพร้อมกัน และการพัฒนาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก การดูแลส่งเสริมเอื้อต่อการพัฒนา มีอิทธิพลต่อการพัฒนามนุษย์สู่ความเจริญก้าวหน้า พัฒนาการและการเจริญส่วนตน จะเห็นได้ว่าการศึกษาพฤติกรรมเพื่อการพัฒนาตนนั้น ควรมีขอบข่ายการศึกษาพฤติกรรมทุกด้าน ในการพัฒนาเพื่อความเจริญส่วนตนนั้นก็เน้นที่พฤติกรรมภายในเป็นลำดับแรกก่อนพฤติกรรมภายนอก

ปราณี รามสูต และ จำรัส ตัวสุวรรณ (2555) ได้กล่าวว่านักจิตวิทยาของสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เสนอวิธีการทำงานที่ช่วยพัฒนาตนเองไว้ดังนี้

1. ทำให้รู้สึกสนุกสนานกับงาน ทำงานอย่างมีชีวิตชีวา ค้นคิดวิธีการทำงานพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ไม่ใช่เพียงเพื่อให้ผ่านไปวัน ๆ

2. ตั้งความคาดหวังที่เหมาะสมกับตนเอง ทั้งระดับความคาดหวังที่สอดคล้องกับทักษะความสามารถ ค่านิยมของตน
3. สำรวจตนเองให้ถ่องแท้เกี่ยวกับความต้องการและสิ่งสำคัญในชีวิต ถามตนเองว่าปรารถนาสิ่งใด ความหมายของชีวิตคืออะไร ทรัพย์สิน ความมั่นคง สัมพันธภาพกับผู้อื่น ฯลฯ
4. การตั้งเป้าประสงค์ควรให้ท้าทายความสามารถด้วยบ้าง อย่าตั้งให้ต่ำเกินไปเพราะจะทำให้เฉื่อยชา แต่ถ้าสูงเกินไปก็จะทำให้ท้อถอย
5. หมั่นสำรวจตรวจสอบ ประเมินผลการกระทำของตนเอง ด้วยเหตุ ด้วยผล และด้วยสติปัญญา การย้อนกลับไปมองการกระทำที่ผ่านมาอาจเป็นแรงจูงใจต่อพฤติกรรมปัจจุบันและอนาคต
6. ควรประเมินค่าของตนเองให้สูงเข้าไว้ ตระหนักในเกียรติของความเป็นคนและความเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมและหน่วยงานมีส่วนต่อการกระทำให้งานดี งานสำเร็จ
7. การมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่กระทำนั้นเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่ง ดังนั้นบุคคลควรค้นหาข้อดีหรือคุณค่าของงานที่ตนเองทำอยู่ เช่น ถ้าทำให้ดีแล้วจะส่งผลดีอย่างไรบ้าง
8. สร้างความเชื่อถือให้แต่ตนเองว่างานที่กระทำนั้นไม่ว่าจะเป็นงานอะไร หนักเบาเพียงใด แต่ทุกงานมักช่วยให้มีทักษะ ประสบการณ์ และเรียนรู้เพิ่มขึ้นช่วยให้เก่งขึ้น
9. ทำตนให้เข้าได้กับทุกคนและมีสัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่น การอยู่ในที่ทำงานได้อย่างมีความสุข มีคนเข้าใจ มีกลุ่มมีพวก จะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลอยากไปทำงานและอยู่กับงาน
10. พยายามมองตนเองในด้านดีตามความเป็นจริง ซึ่งเมื่อค้นหาหาก็จะพบ
11. บางครั้งบุคคลควรต้องมีการให้รางวัลตนเองเมื่อทำงานหนัก

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็นทั้งหมด 3 ขั้นตอนใหญ่ๆดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการ ด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอนุรักษะบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในงานวิจัยคือครูกศน. หรือหมายถึง พนักงานราชการของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำแหน่งครูกศน.ตำบล ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนประจำสถาบันการศึกษาปอเนาะ ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่เฉพาะในเขตภูเขา (ศศช.) และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) ทั้งประเทศไทยมีทั้งสิ้น 12,977 คน กลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้นจำนวน 2,145 คน (จากการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 99% ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 2% ที่ขนาดประชากร 15,000 คนและปัดเศษขึ้น) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยสัดส่วนการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามสัดส่วนการกระจายตัวของประเภทครูกศน.ของประเทศไทย

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบเลือกตอบ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของกศน.อำเภอหรือเขต ของแต่ละจังหวัด จากนั้นส่งจดหมายขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามวิจัย ส่งเครื่องมือวิจัยไปตามช่องทางที่ทางผู้ประสานงานได้เตรียมการไว้ และรอรับแบบสอบถามกลับตามวันเวลาและช่องทางที่ได้นัดหมายไว้ เช่น ไปรับด้วยตนเอง ส่งไปรษณีย์ เป็นต้น

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำเอาข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 ฝายอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.1 กลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาตนเอง จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาครู จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านแหล่งการเรียนรู้และพื้นที่การเรียนรู้ จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านครูคน. จำนวน 7 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการ EDFR คือ สัมภาษณ์ปลายเปิดกับผู้เชี่ยวชาญ แล้วสรุปประเด็นมาทำแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ครั้งแรกเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า เพื่อให้ยืนยันคำตอบตนเอง ครั้งที่สองเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่าเพื่อยืนยันคำตอบอีกครั้งเมื่อเห็นคำตอบของผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการไปพบด้วยตนเอง และรับส่งแบบสอบถามมาตราประมาณค่าตามวันเวลาสถานที่ที่ผู้เชี่ยวชาญสะดวก

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดความและวิเคราะห์สรุปข้อมูลที่ได้เป็นประเด็น ดีความ จัดหมวดหมู่และเปรียบเทียบคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน วิเคราะห์เนื้อหาด้านความจริงและวิเคราะห์เนื้อหาด้านเครื่องหมายคำพูด (สุภางค์ จันทวานิช, 2543) และ (ชาย โพลิตา, 2550) และวิเคราะห์ผลแบบสอบถามมาตราประมาณค่าด้วยวิธีการทางสถิติ คือ ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเฉพาะเจาะจง หรือ Purposive Sampling ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยระบุไว้ จำนวน 18 คน แบ่งเป็น ครูคน.ตำบล จำนวน 10 ท่าน ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน 4 ท่าน และครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) 4 ท่าน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย นำผลการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 สรุปสาระสำคัญเป็นแนวทางการประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Guidelines)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดประชุมสนทนากลุ่มย่อยในวันพฤหัสบดีที่ 7 พฤศจิกายน 2562 เวลา 13.00-16.00 น. ห้อง Seminar ชั้น 5 ที่ Co-working space: Work Wize

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดความและวิเคราะห์สรุปข้อมูลที่ได้เป็นประเด็น ดีความ จัดหมวดหมู่และเปรียบเทียบคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน วิเคราะห์เนื้อหาด้านความจริงและวิเคราะห์เนื้อหาด้านเครื่องหมายคำพูด (สุภางค์ จันทวานิช, 2543) และ (ชาย โพลิตา, 2550)

สรุป และข้อเสนอแนะ

ผลวิจัยสามารถแบ่งเป็น 3 ตอนใหญ่ๆ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพ ปัญหาและความต้องการด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เก็บข้อมูลวิจัยจากครูคน.ทั่วประเทศ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของพื้นที่การเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ที่มีอยู่ปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งส่วนใหญ่คือเพื่อเป็นพื้นที่เพื่อให้บุคคลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ร้อยละ 53.33 โดยครูคน.มองว่าวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งพื้นที่การเรียนรู้ที่มีอยู่ปัจจุบันนั้นดีอยู่แล้ว ร้อยละ 52.87 และครูคน.ส่วนใหญ่ต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริม

เสริมการพัฒนาตนเองของครูทุกคน. นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและความรู้ ร้อยละ 73.61

1.2 ลักษณะของพื้นที่การเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ในปัจจุบันที่ครูทุกคน. เข้าใช้มากที่สุดคือ ศูนย์การเรียนรู้ ร้อยละ 81.21 โดยมักพบปัญหาว่าพื้นที่ทางกายภาพเหล่านั้นไม่เหมาะในการจัดกิจกรรม ร้อยละ 37.48 และครูทุกคน. มีความต้องการให้จัดพื้นที่การเรียนรู้เฉพาะของครูทุกคน. ขึ้น จำนวนมากถึง ร้อยละ 92.12 โดยส่วนใหญ่ต้องการให้มีทั้ง พื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่เสมือน โดยมีความสำคัญเท่าๆกัน ร้อยละ 51.93 ซึ่งครูทุกคน. ต้องการให้พื้นที่กายภาพมีลักษณะแบบร่มรื่นเหมือนสวน ร้อยละ 57.86 และครูทุกคน. ต้องการให้พื้นที่เสมือนมีลักษณะเหมือนบทเรียนออนไลน์ ร้อยละ 32.12

1.2.1 ความดึงดูด ปัจจุบันพื้นที่การเรียนรู้มีการประชาสัมพันธ์ที่ดีดึงดูดครูได้มาก ร้อยละ 51.28 แต่โดยมากมีปัญหาความดึงดูดในเรื่องจำนวนเทคโนโลยีสารสนเทศมักจะมีไม่พอให้ครูทุกคน. ใช้ ร้อยละ 35.52 และครูต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูทุกคน. มีการประชาสัมพันธ์อย่างดีทั่วถึงเพื่อการดึงดูดครูทุกคน. เข้าใช้งาน ร้อยละ 89.04

1.2.2 ความรู้สึกปลอดภัยและสบายใจ การมีเจ้าหน้าที่เป็นกันเองช่วยเหลือได้ดีในพื้นที่การเรียนรู้ในปัจจุบันทำให้ครูรู้สึกสบายใจ ร้อยละ 53.57 โดยครูทุกคน. ไม่พบปัญหาอื่นๆในเรื่องนี้ ร้อยละ 61.49 และครูทุกคน. ต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูทุกคน. มีเจ้าหน้าที่ที่เป็นกันเองให้ความช่วยเหลือดีเพื่อให้ครูรู้สึกปลอดภัยและสบายใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.95

1.2.3 ความยืดหยุ่นและความสะดวกสบาย ปัจจุบันพื้นที่การเรียนรู้ต่างๆเปิดให้ครูทุกคน. เข้าใช้บริการเวลาใดก็ได้ ร้อยละ 62.89 แต่ก็มักพบหลายพื้นที่มีปัญหาเรื่องเวลาเปิดปิดทำการที่ไม่ตรงกับความต้องการใช้งานของครูทุกคน. ร้อยละ 57.44 โดยครูทุกคน. มีความต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูทุกคน. นั้นไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาใช้งาน สามารถใช้งานได้ 24 ชม. ร้อยละ 86.25

1.2.4 ความสามารถในการรองรับการใช้งานที่หลากหลาย พื้นที่การเรียนรู้ในปัจจุบันรองรับการค้นหาข้อมูลตามความสนใจของครูทุกคน. ร้อยละ 69.60 ไม่พบปัญหาอื่นๆในเรื่องนี้ ร้อยละ 67.69 โดยพื้นที่การเรียนรู้ของครูทุกคน. นั้น ครูทุกคน. ต้องการให้รองรับการผลิตสื่อการสอนในพื้นที่การเรียนรู้ได้มากที่สุด ร้อยละ 87.04

1.3 การสนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศ พื้นที่การเรียนรู้ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีสารสนเทศเพียงพอให้ครูทุกคน. ใช้งาน ร้อยละ 52.35 แต่ปัญหาที่พบบมากที่สุดก็ยังคงเป็นไม่มีคอมพิวเตอร์จำนวนมากพอให้ยืมใช้งาน ร้อยละ 52.40 โดยครูทุกคน. ต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูทุกคน. ให้มีความเร็ว Wi-Fi ที่เหมาะสม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.54

1.4 การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน พื้นที่การเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีคณะกรรมการที่มาจากหลายส่วนมาบริหารร่วมกันทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 51.24 ปัญหาที่พบบมากที่สุดคือระบบบริหารมักจะมาจากการแต่งตั้งจากเบื้องบนทั้งหมด ร้อยละ 52.17 โดยครูทุกคน. ต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูทุกคน. มีครูทุกคน. เข้าไปเป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการด้วย คิดเป็นร้อยละ 59.07

1.5 กิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่การเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีกิจกรรมประเภทค้นคว้าตามความสนใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.77 ปัญหาของพื้นที่เหล่านี้คือมักมีกิจกรรมที่ไม่ตรงกับสภาพ ปัญหา ความต้องการของครูทุกคน. ร้อยละ 73.57 และครูทุกคน. ต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูทุกคน. มีกิจกรรมค้นคว้าตามความสนใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.85

1.6 ความเป็นไปได้ ครูทุกคน. มองว่าหากจัดพื้นที่การเรียนรู้เพื่อครูทุกคน. โดยเฉพาะขึ้น ความเป็นไปได้ที่พึงประสงค์ว่าพื้นที่การเรียนรู้จะช่วยเพิ่มโอกาสให้ครูเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ค่าเฉลี่ยคือ 4.19 และมีความเป็นไปได้ที่ไม่พึงประสงค์ว่าพื้นที่การเรียนรู้นี้อาจจะมีแต่ข้อมูลสัพเพเหระมากกว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครูทุกคน. ที่จะใช้เพื่อ

พัฒนาตนเอง อยู่ที่ค่าเฉลี่ย 4.58

ตอนที่ 2 ฉายอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ของพื้นที่การเรียนรู้ ควรมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหลักคือ เพื่อเป็นช่องทางให้ครูคน. ได้พัฒนาตนเองตามอัธยาศัย ตามสภาพ ปัญหา และความต้องการของครูคน.เป็นรายบุคคล สามารถแยกเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพได้คือ เพื่อเป็นพื้นที่ผลิตสื่อการเรียนการสอนและให้ครูคน.เข้าถึงข้อมูลความรู้ตามความสนใจของครูแต่ละคนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถแยกเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพได้คือ เพื่อเป็นคลังความรู้และประสบการณ์ของครูคน.ทั้งประเทศ เพื่อเป็นช่องทางเชื่อมครูคน.ทั้งประเทศให้ถึงกันและเป็นเครื่องมือพัฒนาครูคน.อย่างเป็นระบบ

2.2 ลักษณะของพื้นที่การเรียนรู้ ควรมีทั้งพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่เสมือนควบคู่กันไป โดยจัดตั้งคณะวัตถุประสงค์กัน หากต้องเลือกพื้นที่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งให้เลือกพื้นที่เสมือนเพราะงบประมาณในการสร้างน้อยกว่า และครูคน.เข้าถึงได้จำนวนมากกว่า พื้นที่ทางกายภาพควรมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่แล้วแต่บริบทและหากลำบากในการจัดสร้างใหม่ให้พัฒนาจากพื้นที่เดิมที่ชุมชนมีแต่ต่อยอดให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ของครูคน.แทน พื้นที่เสมือนควรมีลักษณะเหมือนเว็บไซต์ที่มีข้อมูล ความรู้ ผลงานครูคน.และบทเรียนออนไลน์สำหรับครูคน.ในการเรียนด้วยตนเอง

2.2.1 ความดึงดูด บุคลากรที่มีความพร้อมในการช่วยเหลือ คล่องแคล่วและพื้นที่การเรียนรู้มีความเป็นประโยชน์กับครูคน.อย่างแท้จริง จะดึงดูดให้ครูคน.เข้าใช้งานพื้นที่การเรียนรู้อย่างมาก

2.2.2 ความรู้สึกปลอดภัยและสบายใจ ต้องไม่บังคับครูคน.เข้าใช้งานพื้นที่การเรียนรู้ ต้องเป็นการเข้าใช้งานอย่างอิสระจากครูคน.เท่านั้น

2.2.3 ความยืดหยุ่นและความสะดวกสบาย เน้นระบบบริการตนเอง หรือ Self Service เข้าถึงบริการทุกรูปแบบในพื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเอง ศึกษาขั้นตอนได้เอง ทำได้ด้วยตนเอง แต่หากติดขัดก็มีเจ้าหน้าที่ยินดีให้ความช่วยเหลืออย่างฉับไวไร้กังวล

2.2.4 ความสามารถในการรองรับการใช้งานที่หลากหลาย พื้นที่ทางกายภาพต้องรองรับการใช้งานประเภท การพบปะของครูคน.ด้วยกันเอง นำเสนอผลงาน ศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เตรียมการสอน รวมทั้งสามารถทำกิจกรรมตามความสนใจได้ด้วยเช่นกัน พื้นที่เสมือนต้องรองรับการใช้งานประเภท เป็นสะพานเชื่อมต่อครูคน.ทั้งประเทศให้สื่อสารถึงกันได้ เป็นคลังความรู้และประสบการณ์ของครูคน.ทั่วประเทศในการเก็บข้อมูล ผลงานครูคน. ฯลฯ รวบรวมบทเรียนพัฒนาตนเองออนไลน์ รวมทั้งเป็นห้องสมุดออนไลน์ของครูคน.ด้วย

2.3 การสนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศ พื้นที่ทางกายภาพจะต้องมีอุปกรณ์เทคโนโลยีพื้นฐานเพื่อเข้าถึงสารสนเทศ เพื่อเตรียมการสอนและเพื่อนำเสนอ รวมทั้งมีระบบการเชื่อมต่อไร้สายและมีคอมพิวเตอร์มีโปรแกรมสำคัญที่ใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้ครูคน.ด้วย พื้นที่เสมือนจะต้องมีระบบ Chat หรือ Web board ระบบจำเก็บและรู้ค้นสารสนเทศเช่น ใบงาน สื่อการสอน งานวิจัย ฯลฯของครูคน.ทั่วประเทศ ระบบจัดเก็บข้อมูลออนไลน์เช่น Cloud and Google Drive ระบบผลิตสื่อการสอนออนไลน์ และมี eBooks และ Online Courses ที่ครูสามารถเรียนรู้ออนไลน์ได้ด้วยตนเองเวลาใดก็ได้

2.4 การสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน ต้องมีระบบให้ครูคน.เข้ามาเป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการพื้นที่การเรียนรู้ มีระบบอาสาสมัครเพื่อเปิดให้ครูคน.เข้ามาช่วยงานในพื้นที่การเรียนรู้ มีแบ่งพื้นที่ส่วนที่ครูคน.ต้องหมุนเวียนกันเข้ามาเพื่อบริหารจัดการพื้นที่การเรียนรู้ มีระบบลงคะแนนเสียงจากครูคน.เพื่อ

บริหารจัดการกิจการต่างๆในพื้นที่การเรียนรู้ และเปิดให้ครูทุกคนมีอำนาจในการเข้ามาจัดกิจกรรม แสดงความเห็น นำข้อมูล ภาพ ผลงานตนเองมานำเสนอในพื้นที่การเรียนรู้ได้

2.5 กิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่การเรียนรู้ พื้นที่ทางกายภาพจะต้องมีกิจกรรมการเรียนรู้ดังต่อไปนี้ กิจกรรมประชุมเพื่อรับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวทางวิชาชีพ กิจกรรมนัดพบปะกับเพื่อนครูคน.ด้วยกันอย่างไม่เป็นทางการ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครูคน.ต้นแบบ นิทรรศการแสดงผลงานครู ศึกษาค้นคว้าวิชาการ แบบเดี่ยวและกลุ่ม จัดอบรม กิจกรรมเตรียมการสอน และกิจกรรมพัฒนาตนเองตามความสนใจ พื้นที่เสมือนจะต้องมีกิจกรรมการเรียนรู้ดังต่อไปนี้ พูดคุยแลกเปลี่ยน ปรึกษาปัญหากันระหว่างเพื่อนครูคน.บนระบบ Chat หรือ Web board กิจกรรมค้นคว้าและเรียนรู้จากคลังประสบการณ์วิชาชีพครูคน. กิจกรรมพัฒนาตนเองด้วยหลักสูตรออนไลน์ กิจกรรมพัฒนาตนเองด้วยสารสนเทศออนไลน์ของครูคน.

2.6 ความเป็นไปได้ ความเป็นไปได้ที่พึงประสงค์คือ พื้นที่การเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคน. ตอบสนองความต้องการการเรียนรู้เป็นรายบุคคล เกิดกิจกรรมพัฒนาครูคน.ที่ตรงกับสภาพ ปัญหา ความต้องการครูมากยิ่งขึ้น ช่วยสานสัมพันธ์ครูคน.ทั่วประเทศให้ใกล้ชิดกันมากขึ้นและพื้นที่การเรียนรู้นี้กลายเป็นพื้นที่จัดเก็บและจัดการความรู้ของครูคน. ความเป็นไปได้ที่ไม่พึงประสงค์คือ ผู้บริหารไม่เข้าใจและจริงจังในการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้นี้ทำให้พัฒนาพื้นที่ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพที่ควรจะเป็น ครูเข้าใช้งานน้อยเพราะยังขาดการปลูกฝังความรักในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง มีปัญหาเรื่องงบประมาณในการจัดสร้างและพัฒนา มีปัญหาเรื่องบังคับเข้าใช้งานจากผู้บริหาร และมีแต่ครูคน.รุ่นใหม่ที่เข้าใช้งาน

ตอนที่ 3 ศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เก็บข้อมูลจากกลุ่มครูคน.ที่มาประชุมสนทนากลุ่มย่อย สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 วัตถุประสงค์ของพื้นที่การเรียนรู้ ครูคน.คิดเห็นว่า มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคือเพื่อให้ครูคน.ได้พัฒนาตนเองตามอัธยาศัย ตามสภาพ ปัญหา และความต้องการของครูคน.เป็นรายบุคคลนั้นเหมาะสมแล้ว โดยมีความเป็นไปได้ที่พึงประสงค์ว่า พื้นที่นี้จะถูกใช้ในการผลิตสื่อการสอนของครูคน.มากที่สุด

3.2 ลักษณะของพื้นที่การเรียนรู้ ครูคน.คิดเห็นว่าเหมาะสมแล้วที่มีทั้งพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพและพื้นที่เสมือนที่ทำหน้าที่รองรับการใช้งานที่แตกต่างกันไป โดยครูคน.มองว่าอาจจะมีความเป็นไปได้ที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นคือ พื้นที่กายภาพน่าจะสร้างได้ยาก เพราะปัจจัยทางด้านสถานที่และเงินทุนที่คน.ไม่ได้มานาน ไม่น่าจะสามารถสร้างพื้นที่ทางกายภาพได้จริง

3.2.1 ความดึงดูด ครูคน.คิดเห็นว่า เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าพื้นที่ที่มีบุคลากรที่มีความพร้อมและมีกิจกรรมและเนื้อหาที่เป็นประโยชน์กับครูคน.อย่างแท้จริงจะดึงดูดครูคน.เข้ามาใช้งาน โดยมีความเป็นไปได้ที่ไม่พึงประสงค์ว่า ผู้บริหารอาจเข้ามาสั่งให้ครูคน.เข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่เลยส่งผลให้ครูคน.มีทัศนคติที่ไม่ดีกับพื้นที่ได้

3.2.2 ความรู้สึกปลอดภัยและสบายใจ ครูคน.คิดเห็นว่าความไม่บังคับเข้าใช้งานทำให้ครูคน.รู้สึกปลอดภัยและสบายใจที่สุด โดยครูคน.มองว่าอุปกรณ์ความปลอดภัยพื้นฐานเช่น ทางหนีไฟ กล้องวงจรปิด ฯลฯ จะไม่สามารถนำมาใส่ไว้ในพื้นที่ได้ เป็นความเป็นไปได้ที่ไม่พึงประสงค์

3.2.3 ความยืดหยุ่นและความสะดวกสบาย ครูคน.เห็นด้วยกับระบบ Self Service เพื่อเข้าถึงบริการต่างๆ แต่ก็มีความเป็นไปได้ที่ไม่พึงประสงค์ว่า ครูคน.ที่มีอายุมากอาจจะมีปัญหาในการใช้ระบบบริการตนเอง หรือ Self Service

3.2.4 ความสามารถในการรองรับการใช้งานที่หลากหลาย ครูคน.เห็นด้วยว่าควรรองรับการใช้งานของครูทั้งงานวิชาการและไม่วิชาการ โดยมีความเป็นไปได้ที่พึงประสงค์ว่า น่าจะตอบโจทย์การใช้งานครูคน.ทั่วประเทศได้เป็นอย่างดี

3.3 การสนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศ ครูกศน.เห็นด้วยว่าควรมีอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐานในการสืบค้น นำเสนอ และผลิตสื่อการสอน โดยมีความเป็นไปได้ที่ไม่พึ่งประสงค์ว่า ระบบผลิตสื่อการสอนออนไลน์ที่ครูกศน.อยากได้อย่างยิ่ง น่าจะไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาได้ในห้าปีนี้แน่นอนเพราะซับซ้อนมากในการพัฒนาระบบ

3.4 การสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน ครูกศน.เห็นด้วยที่เปิดโอกาสให้ครูกศน.เข้าร่วมบริหารจัดการแต่มีความเป็นไปได้ที่ไม่พึ่งประสงค์ว่า แต่อย่างไรหากมีผู้บริหารเป็นประธานบริหารจัดการ ก็ทำให้ครูกศน.ไม่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่แท้จริงอยู่ดี

3.5 กิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่การเรียนรู้ ครูกศน.เห็นด้วยที่มีกิจกรรมที่หลากหลายทั้งวิชาการและไม่วิชาการ ค้นคว้าเดี่ยวหรือกลุ่ม มีงานนำเสนอผลงาน ผลิตชิ้นงานและการจัดอบรม โดยมีความเป็นไปได้ที่พึ่งประสงค์ว่า การนัดพบเพื่อนครูกศน.เพื่องานวิชาการแต่ไม่เป็นทางการจะได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากครูกศน.สูงที่สุด

3.6 ความเป็นไปได้ ครูกศน.มองว่าพื้นที่นี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งยวดกับครูกศน. แต่มีความเป็นไปได้ที่ไม่พึ่งประสงค์ว่า พื้นที่ทางกายภาพน่าจะไม่สามารถมีได้เพราะเรื่องสถานที่กับงบประมาณที่มีจำกัด โดยครูกศน.แจ้งว่า กศน.ตำบลและกศน.อำเภอหลายพื้นที่ไม่มีแม้แต่อาคารที่เป็นของตนเองด้วยซ้ำ ใช้อาคารของหน่วยงานอื่นเสมอ ในลักษณะของการเช่า ดังนั้นการสร้างพื้นที่กายภาพให้ครูกศน.ขึ้นมาใหม่ น่าจะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากมาก

ข้อเสนอแนะ:

1. ในการวิจัยครั้งถัดไปควรจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อยแยกกระจายไปทั้ง 5 ภาคของประเทศไทย เพื่อให้รับรู้ความคิดเห็นของครูกศน.ต่อพื้นที่การเรียนรู้ลักษณะทั่วทั้งประเทศ
2. ในการวิจัยครั้งถัดไปควรจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อยที่รวมผู้บริหารและกลุ่มเป้าหมายไว้ด้วยกัน เพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นกัน จะทำให้ได้ผลวิจัยที่ลงรายละเอียดมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จรรยาพร ธรณินทร์. (2550). ทิศทาง กศน. ในปี 2551 ชุดที่ 2 แนวโน้มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่. Retrieved from http://www.moe.go.th/charuaypon/works/ppt29_charuaypon.ppt.
- ทวีป อภิลิทธิ. (2554). การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาของโลกยุคใหม่ที่มาแรง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี. พรินท์ (1991) จำกัด.
- ชัยณัฐร์ ศิริชัยนราโรจน์. (2559). จิตวิทยาเกี่ยวกับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี รามสุต และ จำรัส ดั่งสุวรรณ. (2555). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). ความเป็นครู. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). โครงการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ผู้เรียน (พ.ศ. 2557-2560) สะท้อนปัญหาและทางออก ตอบโจทย์การปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2559). แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของสำนักงาน กศน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน กศน.
- สิริกกร มณีรินทร์ (2559, 9 มิถุนายน). [สัมภาษณ์].
- Bandura, A. (1977). Social foundation of thought and action. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Beichner, R. J. (2014). History and Evolution of Active Learning Space. In D. C. Brooks., J. D. Walker., & P. Baepler. (Eds.), Active Learning Spaces (pp. 9). San Francisco: Jossey-Bass.
- Brown, M. (2006). Trends in Learning Space Design. Retrieved from <https://net.educause.edu/ir/library/pdf/PUB7102.pdf>
- Brown, M., & Lippincott, J. (2003). Learning Spaces: More than Meets the Eye. Retrieved from <https://net.educause.edu/ir/library/pdf/eqm0312.pdf>
- Chism, N. (2006). Challenging Traditional Assumptions and Rethinking Learning Spaces. Retrieved from <https://net.educause.edu/ir/library/pdf/PUB7102.pdf>
- Dillion, R., Gilpin, B., Juliani, A., & other. (2016). Redesigning Learning Space. United State of America: Corwin.
- Gee, B. (2006). Human-Centered Design Guidelines. Retrieved from <https://net.educause.edu/ir/library/pdf/PUB7102.pdf>
- Mathews, B., & Soistmann, L. (2016). Encoding Space Shaping Learning Environments that Unlock Human Potential. Chicago: Association of College and Research Library.
- Thum, M. (2012). What is Personal Development? Retrieved from <http://www.myrkothum.com/what-is-personal-development/>

Translated Thai Reference

- Thorarin, J. (2007). The direction of NFE in 2008, Chapter 2 Tendency of the new non-formal education and informal education. Retrieved from http://www.moe.go.th/charuaypon/works/ppt29_charuaypon.ppt.
- Apisit, T. (2011). Informal Education, The hot education of the new age. Bangkok: V Print Company Limited (1991).
- Siratachnararoj, T. (2016). Psychology and Self-Development. Bangkok: Chulalongkorn Press.
- Ramasut, P. and Duangsuwan, J. (2012). Human Behavior and Self-development. Bangkok: Thonburi University.
- Chumjit, Y. (2010). Teacher. Bangkok: Odeon Store. Office of the Education Council. (2010). Regulations of the Office of the Prime Minister on Educational Reform in the Second Decades 2009. Bangkok: Prikwarn Graphic Co., Lt. Office of the Education Council. (2015). Educational Reform for Learners Project (2014-2017) Reflection of Problems and Exits, Response of Thai Educational Reform. Bangkok: Office of the Education Council. Office of the Non-Formal and Informal Education. (2016). Operational Plan of the Fiscal Year 2016 of Office of the Non-Formal and Informal Education. Bangkok: Office of the Non-Formal and Informal Education.
- Maneerin, S. (2016, 9th June). [Interview].